

УДК 657

Бродська І.І., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

Зінчук А.Г., магістрантка

Луцький національний технічний університет

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ: ПОНЯТТЯ ТА ЙОГО СКЛАДОВІ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

У статті досліджено сутність поняття «власного капіталу» на різних етапах розвитку економічної науки. Розглянуто складові елементи капіталу через призму міжнародних та національних стандартів бухгалтерського обліку.

Ключові слова: власний капітал, зареєстрований капітал, капітал у дооцінках, додатковий капітал, резервний капітал, неоплачений капітал.

Iryna Brodska, PhD in Economics, Associate Professor,

Lutsk National Technical University

Zinchuk A., master's degree

Lutsk National Technical University

OWN CAPITAL: CONCEPTS AND ITS COMPONENTS IN THE CONTEXT OF NATIONAL AND INTERNATIONAL STANDARDS

The article deals with the economic and legal essence of the concept of "equity" at different stages of economic science development. It also examines the constituent elements of capital through the prism of international and national accounting standards. The features of reflection of equity in the financial statements of enterprises of different organizational and legal forms with application of international standards are considered. Equity components in international practice have been found to be determined by the Kotneptual Basis of Financial Reporting, although there are some differences in different countries that depend on the policies and accounting features of the state. In domestic practice, as a rule, use, components, defined by the National accounting regulations (standards).

Keywords: equity, registered capital, capital in revaluations, additional capital, reserve capital, unpaid capital.

Бродская И.И., к.э.н., доцент

Луцкий национальный технический университет

Зинчук А. Г., магістрантка

Луцкий национальный технический университет

СОБСТВЕННЫЙ КАПИТАЛ: ПОНЯТИЕ И ЕГО СОСТАВЛЯЮЩИЕ В КОНТЕКСТЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ И МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА

В статье исследована сущность понятия «собственного капитала» на разных этапах развития экономической науки. Рассмотрены составляющие элементы капитала через призму международных и национальных стандартов бухгалтерского учета.

Ключевые слова: собственный капитал, зарегистрированный капитал, капитал в оценке, добавочный капитал, резервный капитал, неоплаченный капитал.

Постановка проблеми Капітал підприємства є найважливішим чинником функціонування підприємства, адже чим більший розмір складових капіталу, тим більш незалежним від зовнішніх факторів є підприємство. На сьогоднішній день існує ряд проблемних і невирішених питань пов'язаних з визначенням поняття та складових елементів капіталу, які потребують подальшого розгляду та удосконалення.

Аналіз останніх досліджень Дослідженням теоретичних основ управління капіталом в своїх роботах розглядали такі вчені, як К. Маркс, А. Маршал, Ф.Ф. Бутинець, А.Г. Загородній, Т.Г. Камінська, В.В. Сопко, О.О. Терещенко, Т.С. Яровенко, Іщенко Я.П., Катан Л.І., Івченко Л.В., Бондаренко Т.В. та інші. Проте, за всієї значимості проведених наукових досліджень окремі питання сутності поняття капіталу та його складових в контексті національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку потребують подальшого розвитку.

Цілі статті. Метою статті є дослідження поняття власного капіталу та його складових елементів за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку.

Виклад основного матеріалу Трактуювання поняття капіталу завжди було в центрі уваги науковців протягом тривалого періоду часу.

У сучасній літературі та нормативно-правових актах часто зустрічаються різні погляди на поняття «власний капітал». Систематизація поглядів сучасних вітчизняних та зарубіжних дослідників щодо сутності поняття «власний капітал» наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Систематизація поглядів сучасних дослідників щодо сутності поняття «власний капітал»*

Автор, джерело	Визначення
1	2
Зарубіжні науковці	
Йорт Бетте [7, с.50]	Власний капітал являє собою різницю між сумами активів і зобов'язань організації за мінусом доходів майбутніх періодів.
Р.Н. Антоні [7, с.50]	Власний капітал є результатом інвестицій з боку інвесторів-співвласників цього підприємства (за умови, що компанія не має зобов'язань по поверненню капіталу своїм інвесторам)
О.Амат, Дж.Блейк [7, с.50]	Найважливіший розділ 1 пасиву балансу компаній. Власний капітал складається з акціонерного капіталу, додаткового капіталу та накопиченого прибутку.
Р.Ентоні Дж.Ріс [7, с.50]	Різниця між активами підприємства і його зобов'язаннями.
Вітчизняні науковці	
Іщенко Я.П. [3, с. 147]	Власний капітал – необхідний фактор виробництва, він включає компоненти боргу, нерозподілений прибуток, привілейовані і звичайні акції.
Катан Л.І. [4, с. 147]	Власний капітал – це певне вираження фінансових відносин, що виникають між акціонерним товариством (корпорацією) та

	іншими суб'єктами господарювання з приводу його формування та використання.
Івченко Л.В. [2, с. 55].	Власний капітал виражає загальну величину коштів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, вкладених в активи (майно) підприємства.
А.В. Хмелевська, Г.М. Незборецька [6, с. 193]	Власний капітал - це модифікована величина заборгованості підприємства його засновникам у розмірі вартості активів, які ним забезпечуються.

* Узагальнено автором.

Дослідивши погляди науковців щодо трактування сутності поняття «власний капітал», приходимо до таких висновків: по-перше, власний капітал, трактується як чисті активи підприємства, тобто сукупна вартість активів за мінусом зобов'язань суб'єкта господарювання. По - друге, власний капітал трактується як категорія ефективності управління інвестиціями, тобто на нашу думку, проявляється дія принципу «гроші роблять гроші». І чим більша величина капіталу, тим ефективніше працює менеджмент суб'єкта господарювання. Проте, зазначене трактування сутності капіталу, на наш погляд, для України не є типовим, через нестабільні економіко-політичні процеси в країні. Ми вважаємо, що власний капітал – це вкладення засновників суб'єкта господарювання, які мають генерувати грошові надходження.

Згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», власний капітал - різниця між активами і зобов'язаннями підприємства [1]. В міжнародних стандартах бухгалтерського обліку не використовується такий термін як «власний капітал», рівнозначним до нього є поняття «чисті активи». Тобто, на нашу думку, за національними та міжнародними стандартами капітал розглядається як вартість матеріальних цінностей підприємства ефективно управління якими забезпечує збільшення власного капіталу.

До складу власного капіталу за міжнародними стандартами відносять:

- кошти, внесені акціонерами (зареєстрований або статутний капітал);
- нерозподілений прибуток; резерви, які відображають асигнування нерозподіленого прибутку.

Складові елементи власного капіталу у різних країнах наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Складові елементи власного капіталу в різних країнах світу*

Елементи власного капіталу	Країни				
	Україна	Німеччина	Франція	США	Польща
Зареєстрований капітал	+	+	+	+	+
Резервний капітал	+		+	+	+
Нерозподілений прибуток (непокриті збитки)	+	+	+	+	+
Вилучений капітал	+				
Неоплачений капітал	+				+
Додатковий капітал	+		+	+	+

* Структуровано автором.

Слід зазначити, що у більшості країн до складових власного капіталу відносять зареєстрований капітал, резервний капітал, нерозподілені прибутки (непокриті збитки).

У зарубіжних країнах структура власного капіталу не є стандартною і може містити різні елементи. Це визначається національними стандартами кожної держави і залежить від політики її організації та особливостей обліку.

Міжнародні і національні стандарти не містять стандарту, що тлумачить лише визнання, визначення, структуру та оцінку власного капіталу. Рекомендації, щодо оцінки та відображення у фінансовій звітності інформації, щодо елементів капіталу наведено у таблиці 3.

Таблиця 3

Відображення інформації щодо капіталу у міжнародних та національних положеннях бухгалтерського обліку*

Відображення інформації	П(С)БО	МСБО
1	2	3
Визначення, складові елементи капіталу	НП(С)БО 1	Концептуальна основа підготовки та представлення фінансової звітності
Розкриття інформації у фінансовій звітності щодо власного капіталу	НП(С)БО 1	МСБО 1 МСФЗ 7 Інтерпретації 2
Характеристика капіталу та його відмінність від зобов'язань	П(с)БО 12 Інтерпретації 2	МСФЗ 7
Відображення у складі капіталу зміни вартості окремих активів, відстрочені податки	П(с) БО 7 П(с) БО 8 П(с) БО 12 П(с) БО 17	МСБО 12 МСБО 16 МСБО 38 МСБО 39
Відображення у складі капіталу результатів змін облікової політики та виправлення помилок	ПСБО 6	МСБО 8
Відображення у складі капіталу результатів змін курсових змін	П(с)БО 21	МСБО 21

* Узагальнено автором.

Варто зазначити, що згідно міжнародних стандартів бухгалтерського обліку на формування інформації щодо складових елементів капіталу, наведеної у фінансовій звітності вирішальний вплив має вибір концепції збереження капіталу.

Фінансова концепція розглядає капітал як чисті активи або власний капітал підприємства. Метою діяльності суб'єкта господарювання є збереження вкладеного (інвестованого) капіталу або його купівельної спроможності. Показником

ефективності діяльності є прибуток (виключаючи операції з власниками).

Фізична концепція розглядає капітал як виробничу спроможність (потужність) підприємства за певний проміжок часу. Метою діяльності суб'єкта господарювання є збереження виробничої потужності підприємства. Прибуток є збільшенням виробничої потужності за період (виключаючи операції з власниками).

На нашу думку, для українських підприємств є більш прийнятним варіант фінансової концепції збереження капіталу. Адже, саме фінансова концепція капіталу дозволяє підприємству генерувати прибуток у всіх сферах діяльності.

Висновки. Дослідження сутності поняття власного капіталу є актуальним на сьогодні, адже від цього залежить як розвиватиметься підприємство в майбутньому. Складові елементи власного капіталу за національними та міжнародними стандартами обліку мають свої особливості, які зумовлені низкою факторів, а саме залежно від організаційно-правової форми суб'єкта господарювання, від законодавства країни, регулювання майнових питань.

Література:

1. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>. (дата звернення 26.11.2019).
2. Івченко Л. В., Удовик Н.Л. Власний капітал: джерела формування та функції. Молодий вчений. 2016. № 1(1). С. 55-59.
3. Іщенко Я.П., Галайда Я.В. Теоретичні основи формування власного капіталу підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2015. № 15 (1). С. 146-148.
4. Катан Л. І., Сидоренко А.І. Фінансові ресурси підприємства та особливості їх формування. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». 2014. Випуск 6 (червень). URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3095> (дата звернення 26.11.2019).
5. Фальченко О. О., Побережна Н. М., Юр'єва І.А. Особливості формування власного капіталу на підприємствах. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. Дніпро. 2019. Випуск 2 (19). С. 404 – 409.
6. Хмелевська А.В., Незборецька Г.М. Власний капітал за атрибутами об'єкта бухгалтерського обліку. Сталий розвиток економіки : Всеукраїнський науково-виробничий журнал. С. 192–194.

7. Шура Н. О., Шатило М.В. Європейський погляд на категорію «власний капітал» підприємства та його складові Агросвіт. 2015. № 7. С. 50-54.